СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК L. Ч. 229. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 4-го листопаду 1942. No. 229. Jersey City, N. J., Wednesday, November 4, 1942. VOL. L.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВСЕЦІЛА КОНТРОЛЯ МАТЕРІЯЛІВ

ВАШИНГТОН. — Чолова ради воєнної продукції, Доналд Нелсон, заявив, що, саме тепер його рада виготовляє плян, на основі котрого всі матеріяли будуть підчинені стислій контролі його ради. Та рада буде надіяти кожну галузь промислу сирівцями, щоби в той спосіб не терпіли ті галузи промислу, котрі є потрібніші для війни, а не процвітали ті, котрі мають до війни мале відношення. Зрозуміло, що на тім в першу чергу потерплять ріжні цивільні продукти. Бо для цивільних продуктів, говорив Нелсон, рада залишить лише дуже малу скількість ріжних матеріялів, так аби лише заспокоїти найконечніші потреби. Решта піде на цілі війни. Іншими словами, всі засоби сирівців і напів викінчених продуктів стануть немов би власністю держави. Державні чинники будуть видавати з того величезного магазину стільки продуктів і для тих галузей промислу, котрі уважатимуть потрібними для війни.

СТИСЛІША КОНТРОЛЯ ЛЮДСЬКОЇ СИЛИ.

ВАШИНГТОН. — В своїм звіті до президента комісія людської сили заявила, що треба впровадити в Америці стислішу контролю людської сили. Покищо не треба впроваджувати мобілізації всіх працівників на військовій засаді, але треба впровадити стислішу і сцентралізовану контролю, щоб не виключувати в ділянці людської праці замішання і розтратности. Робучих рук в Америці чимраз менше і важче виконати ті велитенські завдання, що ставить перед усіми війна. А вслід за тим, говориться в звіті, уряд повинен підчинити державні аґенції праці, як теж бюра набору рекрутів, під заряд воєнної комісії людської праці. Та комісія разом з представниками війська буде точно означувати, звідки, скільки, та якого роду люди повинні йти до війська, до урядової служби, чи до ріжних галузей промислу і фармерства.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ЗНЕСЕННЯ ПЕВНИХ ЗАКОНІВ.

ВАШИНГТОН. — В своїм заклику до конґресу, президент домагався, щоб конґрес дав йому на час війни право уневажнити ті закони, котрі були ухвалені за мирних часів, а котрі не дозволяють певним американським продуктам, зокрема воєнним продуктам, як теж особам, що завідують тими продуктами, свобідно виходити за границю, чи зза границі напливати до середини Америки. Ведення війни потребує повної свободи рухів для ріжних продуктів, а в купі з ними свободи рухів для певного числа людей. Тому ті закони, що цьому перешкаджають, повинні на час війни бути знесені, говорив президент.

ПЕРЕДВИБОРЧА ПУСТКА В ВАШИНГТОНІ.

ВАШИНГТОН. — Столиця Америки в передвиборчих днях виглядає досить пусто. Зокрема пусто виглядають законодатні палати. Велика більшість сенаторів і конґресменів виїхали до своїх стейтів, щоб там взяти участь у виборах. Так виглядає, що ці вибори скріплять Републиканську Партію в федеральнім конґресі, а також в багатьох стейтових леґіслятурах. Знавці кажуть, що американський загал не дуже задоволений веденням війни, тому відвертається від Демократичної Партії. Але те скріплення не буде дуже велике.

ЗАКИД НА АДРЕСУ ПОСАДНИКА ЛЯ ҐВАРДІЇ.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ля Ґвардія, не подавши ближчих причин, усунув зо становища свойого робітничого дорадника жінку Епстайна, кандидата на головного прокуратора з боку Демократичної Партії в нюйорськім стейті. Пані Епстайн з тої нагоди минулого понеділка виголосила через радіо промову, в котрій заявила, що посадник Ля Ґвардія викинув її з праці тому, бо хотів тим пімститись на її чоловіці, що колись виступав проти посадника. Посадник дуже мстивий чоловік, говорила вона. А також запевняла, що між посадником і президентом Рузвелтом є розрив і посадник старається шкодити президентови та йти всупереч його закликам. Це з пімсти супроти президента Рузвелта посадник так піддержує кандидатуру Альфенджа, що з боку Партії Праці, кандидує на губернатора нюйорського стейту. Всі дуже добре знають, що Альфендж не має шансів вийти і що своєю кандидатурою він лише зашкодить Бенетови, котрого піддержав президент. Проте Ля Ґвардія піддержує його на злість президентови, каже пані Епстайн.

БОРОТЬБА ПРОТИ БУРЛЕСКІВ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорські бурлески немов стоголова гидра все оживають, хоч час до часу все хтось зітне їм голову. По недавній чистці, в котрій замкнено цілий ряд бурлесків, тепер знов приходиться очищувати театральну сцену Ню Йорку з ріжних сороміцьких вистав та сцен. Нюйорські власти доручили продуцентам штуки „Вино, гроші і жінки" судовий заклик, за те, що та штука має в собі дуже сороміцькі сцени. Проти тої штуки виступив також архиепископ Спелман. По тій штуці підуть судові розправи проти інших подібних штук.

Американські Субмарини Затопили Сім Японських Кораблів

ВАШИНГТОН. — Департамент фльоти подає до відома, що до числа вже проголошених затоплених, або ушкоджених, японських кораблів, треба ще зарахувати сім, що їх затопили американські субмарини в околицях Соломонських островів. Серед затоплених знаходяться два великі збірникові кораблі (тенкери), один великий транспортовий корабель, а чотири менших, як теж три кораблі, серед них один літаконосець, ушкоджений. Можливо, що котрийсь корабель з ушкоджених також пізніше пішов на дно. Бо субмарини записали до затоплених лише тих, що на їх очах пішли на дно і вони навіть зняли з них через періскоп фотоґрафії.

БОЇ НА ҐВАДАЛКАНАЛІ ПОВЕРТАЮТЬСЯ В КОРИСТЬ АМЕРИКИ

АМЕРИКАНСЬКА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Американські війська на Ґвадалканалі не лише що не втратили ні пяди землі під довгими ударами японців, але навпаки, відкинули японців на дві мили взад і здобули декілька японських гармат та іншого матеріялу. А це доказом, що японська сила вичерпується і вона досі не могла осягнути того, що задумала. Водночас з тим бомбовики ґен. МекАртура завзято бомбардували японську фльоту і транспортові кораблі, котрі пробували на Ґвадалканал висадити поміч. Ті бомбовики тяжко ушкодили два великі японські транспортові кораблі, що везли на собі до Ґвадалканалу біля сім тисяч війська. Їх охороняли японські боєві кораблі. Але американські повітряні фортеці злетіли на них і завдали їм великі шкоди, так, що ті завернули і почали втікати до домашніх баз. Дуже можливо, що деякі з тих кораблів в дорозі до дому пішли на дно. Японці для охорони мали також над головою своїх девять літаків, але пять з них американські повітряні фортеці зістрілили. — В Новій Ґвінеї союзні війська відбили від японців базу в Кокода.

ЯПОНСЬКА ПРОПАҐАНДА ЗМІНЮЄ ТОН

ВАШИНГТОН. — Бюро інформацій подає, як то японська пропаганда по кожній боротьбі з американською фльотою вихваляється великим перемогами, але водночас свідомо, чи несвідомо, підносить ступінь американської фльоти. По Перл Гарбер японська пропаґанда говорила, що американська фльота цілком спаралізована. По боротьбі біля Коралевих островів, вона хвалилася, що американська фльота так знищена, що стала четверторядною. По першій битві біля Соломонських островів вона говорила, що американська фльота так розбита, що стала треторядною фльотою. А по останній битві говорить, що американська фльота знов зазнала тяжких втрат і стала другорядною фльотою. Ще одна така „програ", а американська фльота стане першорядною, каже бюро інформацій.

Аліянти Натискають на Війська „Осі" в Єгипті

КАЇРО (Єгипет). — На єгипетськім фронті британська восьма армія далі окружає німецькі та італійські частини, що є під постійним артилерійським вогнем. Положення Аліянтів тепер знамените. Так є, що їм нічого не бракує. За те по противнім боці завважується великий брак оливи і ґазоліни. Від кількох тижнів аліянтські бомбовики та воєнні кораблі не перепустили через море ні одного тенкера з Італії для армії ґен. Ромеля.

ПОБОЄВИЩЕ ПОВНЕ ТРУПІВ

КАЇРО. — Американський кореспондент, А. С. Седжвик, описує свої враження з фронту. А є він з восьмою британською армією. Каже, що британська артилерія завдає тепер німцям важкі удари і виганяє їх з позицій, що їх досі вперто вдержували. Коли ввійти в ті позиції, то видно повно трупів і цілі купи ріжного вояцького узброєння. А між тими трупами і шоломами бачив він картку паперу, що нею вітер котив, а поглянувши на неї, прочитав, що це дозвіл, даний німецькому воякови на тридневну відпустку в Александрії...

НА КАВКАЗІ СОВЄТСЬКІ ВІЙСЬКА ОПУСТИЛИ НАЛЬЧИК

МОСКВА. — Совєтське звідомлення подає, що совєтські частини були змушені поступитись на Кавказі і опустити Нальчик. Звідтам отверті два шляхи: один до Тифлісу, а другий до Баку. Та на перешкоді стоять німцям височезні гори. Тому нема страху, щоб вони могли їх перейти цеї зими, пише Ралф Паркер. Але, як кажуть Совєти, положення важке теж і для тих, що намагаються здержувати дальший німецький наступ.

ПЕРЕЇХАЛИ ЩАСЛИВО.—Американські вояки, з шоломами на голові, з рушницями й клунками, висідають з корабля на сушу „десь в Англії", аби взяти участь у другій світовій війні. Для людей, що памятають першу світову війну, ця світлина показує, як мало змінився вигляд американських військ. Висідаючих з корабля витає американський офіцир, що сповняє патрольну службу на побережу.

ПОВСТАНЦІ В ЮГОСЛАВІЇ ЗДЕРЖУЮТЬ ДО 40 ВОРОЖИХ ДИВІЗІЙ, З ЯКИМИ ВОЮЮТЬ

ЛОНДОН. — Молодий югославський король Петро II., в розмові з журналістами заявив, що в Югославії існує „невидима армія", і то під проводом ґен. Дражи Міґайловича, яка від півтора року веде далі боротьбу з німецькими та італійськими військами, як теж і з мадярськими, що заняли частину давньої Югославії. Ось та повстанча армія, казав король, дуже помагає Аліянтам, бо вона заставляє Німеччину та Італію держати в Югославії армію з яких 30, а то і 40 дивізій, яка булаб вжита на інших фронтах. В окремім письмі король висказав признання ґен. Міґайловичеви за провід в цій боротьбі.

Чого будуть надіятись по війні?

Американські кореспонденти звертають при тому особливу увагу на те, що казав король Петро II. про те, чого надіється Югославія по війні, як Гітлер буде переможений. А важне це, кажуть кореспонденти, тому, що подібні домагання ставитимуть теж й інші держави, що опинились під націстівською окупацією. Отже Югославія буде домагатись в першу чергу економічної допомоги, щоб можна відбудувати знищені школи, шпиталі, мости і шляхи, а далі й цілі села та міста. А теж і допомоги для ратування пів міліона воєнних сиріт.

В АНҐЛІЇ ДУЖЕ ЗАЦІКАВЛЕНІ ВИБОРАМИ В АМЕРИЦІ.

ЛОНДОН. — Анґлійська преса, коли іде про редакційні статті, пише дуже здержливо про американські цьогорічні вибори, не бажаючи викликати вражіння, що вона хоче мішатись в американські внутрішні справи і дораджувати одне чи друге. Та не зважаючи на те, є фактом, що в цілій Анґлії слідять дуже уважно за тими виборами. Всі переконані, що демократи задержать надалі в конґресі більшість, але припускають, що та більшість може бути дуже мала. Через те бояться, щоб не повторились часи з років 1918 і 1919, коли то прийшло до боротьби між президентом Вилсоном і конґресом.

Добре, як републиканці скріпляться.

Так думають в Анґлії. Кажуть, що тоді скріпиться їх опозиційна критика, а критика є потрібна в кожній демократії, якщо вона має функціонувати як слід. Навіть в Анґлії підноситься раз-у-раз голоси, що й там треба більше критики.

Дюї й наступні президентські вибори.

Теж кажуть, що якщо Дюї вийде губернатором нюйорського стейту, то це цілком певно відобється на наступних виборах президента в 1944 році. А дехто думає, що нюйорські вибори матимуть величезний вплив на повоєнні події, себто на справи майбутнього замирення світа.

В НІМЕЧЧИНІ Й ІТАЛІЇ НІБИ „ІҐНОРУЮТЬ".

БЕРН (Швайцарія).— Назагал, коли іде про американські вибори та Берлін і Рим, то так є, що в Німеччині майже зіґноровано цю подію. Ніби так, якби її не було, бажаючи тим не привязувати ніякої ваги до висліду тих виборів. Знову в Італії теж пишеться мало, а це що пишеться, то згадка за „жидівську політику Рузвелта", та про те, що нові вибори тільки скріплять „солідарність між президентом і жидами". Пишеться, що президента Рузвелта в Америці „ніхто не попирає крім багатих жидів". Ось таке передає з Швайцарії кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс" на підставі того, що вичитав в фашистівській пресі.

ЗГИНУВ СИН АМБАСАДОРА ГАЛИФЕКСА.

ЛОНДОН. — На єгипетському фронті згинув в боротьбі лютенент Пітер Вуд, років 26, другий син вайканта Галифекса, британського амбасадора в Вашинґтоні.

НЕМА РЕЗИҐНАЦІЇ, КАЖЕ КВІЗЛІНҐ.

СТОКГОЛЬМ (Швеція). — Хто раз попав у ряди норвезького Квізлінґа і є в його партії, не може з неї видобутися і резиґнувати. Такий видано декрет. А хто поступить інакше, того віддадуть у руки Норвезької Поліційної Охорони, що є тим самим, чим і в Німеччині Ґестапо.

РОЗСТРІЛЯЛИ ПОЛЯКІВ ЗА „ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ".

ЛОНДОН.—Суд у Катовицях на Шлезьку засудив на смерть 20 поляків, що були в німецькій армії, та, як подає німецьке обвинувачення, заложили там підпільну організацію, якої ціллю було поширювання між німецькими вояками тих вістей, які передають Аліянти до країв, що є під націстівською владою, включно з Німеччиною.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ОБЄДНАНІ ДЕРЖАВИ Й ОБЄДНАНИЙ МИР

Майже рівночасно зо знаменним голосом американського політика Вендела Вилкі, піднятим у формі „рапорту американському народові з подорожі", в котрому Вилкі говорив про ведення війни й про плян мира, виступив у Лондоні теж у радіовій промові маршал Ян Кристіян Смутс, великий південно-африканський політик, з дискусією над тими самими справами.

Голос Смутса сходиться з голосом Вилкі. Вилкі домагався, аби Обєднані Держави поширили свій Атлянтійський Чартер на весь світ, себто аби заявилися за програму „чотирох свобід" для всіх держав і народів світа, а Смутс теж домагався розроблення Атлянтійського Чартера так, щоби він обняв і суспільні й економічні сфери, аби в цей спосіб було „ґарантоване здорове повоєнне міждержавне життя." Коли Вилкі вкладав на Обєднані Держави обовязок виробити чимскорше плян мира, то Смутс говорив: „Це є нашим обовязком приготовитися до мира, котрий виростає орґанічно з обєднаної волі Обєднаних Держав". Вилкі лучив плян мира з кращим веденням війни, і Смутс собі натякував на те саме, хоча, говорячи про потребу пляну мира. він більше клав натиск на можливість скорого переможного закінчення війни. Сходилися оба політики теж у домаганні не лише територіяльного поширення Атлянтійського Чартера; Смутс ще виразніше, ніж Вилкі, заявився за те ,аби плян мира обняв усі ділянки практичного життя.

Промова Смутса має спеціяльне значіння, під одним оглядом багато більше, ніж промова Вилкі. Є це вигливом самої особистости промовця. Маршал [illegible] своєю особою все яскравий примір, який глибокий практичний розум криється за свободолюбною засадою Атлянтійського Чартера. Як відомо, люди, виховані на деспотичних засадах, не добачують усеї практичности цеї засади; для них до політичної акції можна заставляти людей лише примусом, льояльности вчити можна лише буком. Але ось тут ми маємо Смутса, що колись був славним полководцем бурських військ, що по геройськи обороняли самостійности Трансвальської Републики проти Британії в південно-африканській, або бурській війні (1899.-1902. рр.). Коли Британія перемогла бурів, вона дала їм велику волю в рамах Британської Імперії, і ні бури не могли нарікати на Британію, ні Британія не мала ніколи основи нарікати на льояльність бурів, спеціяльно Смутса. Колишній міністер Трансвалю був нераз міністром Південно-Африканського Союзу, що входить у Британську Імперію. Він теж вів завзяту війну проти німців у Африці. Ймення маршала Смутса являється немовби символом розвязування питання між народами й державами за засадою свободи, яку він так знаменито пропаґував у своїй радіовій промові про потребу вироблення пляну мира Обєднаними Державами.

СВОБОДА ДЛЯ ВСІХ?

Президент Рузвелт недавно щераз потвердив, що Атлянтійський Чартер з його основними чотирма свободами був накреслений не лише для Европи і Америки, але для цілого світу. Назву „Атлянтійський" дано йому від місця його уложення, а не від територій, котрі він має обіймати. По переможній війні, говорив президент, Обєднані Держави впровадять засади Атлянтійського Чартеру всюди по цілім світі, і свободу дістануть не лише сильні народи, але і слабі, не лише великі, але і малі.

Президент Рузвелт підкреслив це тому, бо пару днів передтим другий американський державний муж, Вендел Вилкі, критикував той Чартер і говорив, що серед народів Азії він не викликує захоплення тому, бо там думають, що він накреслений лише для білої раси, лише для країв з західньо-европейською цивілізацією. Зо свойого боку Вендел Вилкі човорив, що треба дати найвиразніші приречення свободи для всіх, бо лише таке приречення може викликати серед усіх народів волю до боротьби з гнобителями.

Про свободу говориться нині на кожному кроці. Само собою це дуже похвальна річ. Це доказ, що світ дійсно прагне свободи. А коли він прагне, можна надіятись, він остаточно своє бажання таки якось зреалізує.

Одначе, в тім радіснім явищі, є одна смутна сторінка. Свобода це не є щось таке, що можна прирівняти до повітря, чи соняшного проміння, котрим серед даних обставин можна всіх в однаковій мірі обділити. Свобода це таке поняття, котре припадає одному зо шкодою для другого. Коли хтось має велику, досконалу свободу робити те, що йому захочеться, він тою свободою обмежує свободу іншого жити так, як той бажав би жити.

Таке діється в нашім приватнім житті, таке діється в житті цілої нації. Коли в якійсь родині знаходиться така „свободолюбна" особа, котра бажає без ніяких обмежень говорити, співати, кричати, лаятись, стукати дверми, чи іншими річами, без огляду на пору і на присутність інших осіб родини — то в такій родині дуже обмежена свобода інших членів. Для одної особи це буде повна, досконала свобода, мовляв — „роблю, що мені бажається і своїх поривів не потребую нічим гамувати". Для решти осіб це буде тиранство, котре не дозволить їм ні спокійно посидіти, ні перепатись, чи між собою поговорити, чи щось іншого корисного вдома зробити. В звіриннім світі, свобода для вовка означає смерть для ягняти.

В житті нації, без огляду на суспільний устрій, також знаходиться певна частина людей, що має більшу свободу, а друга частина, що тої свободи не має, або має менше, ніж перша. Чим більше свободи має одна якась сильна ґрупа, тим менше тої свободи припадає іншим ґрупам. Подібне діється і серед цілих народів: один, сильніший нарід, має більше свободи, а слабший має менше. Свобода першого означає тиранство і гнет для другого.

Говорять нині державні мужі, що по переможнім закінченні війни свободу дістануть всі народи, малі і великі, сильні і слабі. Само собою це дуже гарна засада і добре, що вона всякає в серце людей. Бо, як сказано; коли люди справді будуть чогось щиро прагнути, то вони остаточно таки знайдуть якийсь спосіб, щоб те бажання зреалізувати.

Але коли ходить про сповнення тих бажань, то треба таки холоднокровно застановлятись, щоб знов не поповнити помилок, котрі були поповнені по першій світовій війні. Нинішні державні мужі мусять глибоко застановитись над поняттям свободи і точно означити, кому, та в якій мірі, та свобода по закінченні війни повинна припасти. Вони не мусять цього, з тактичних зглядів, тепер прилюдно говорити, але сами між собою мусять мати найвиразнішу відповідь на те питання.

Бо відповідь, що „свобода припаде всім", не є вистарчальна. Свобода не може припасти тим людям і тим елементам, котрі використовують свободу на те, щоби інших давити. Людиною, що нині має найбільшу свободу в Европі, є Гітлер. В своїй свободі він не має ніяких обмежень. Він сам є законом і що скаже, безоглядно виконують. А це є найвиразнішим доказом, що свободу треба сортувати, треба виразно окреслювати і виразно говорити, котрі суспільні функції мають бути вільні від репресії сильних, та котрі суспільні ґрупи мають бути ограничені, щоби своїм діланням не обмежували свободи іншим.

Замітний факт: творці американської конституції, котрі не лише прагнули свободи для своєї молодої нації, але й створили прекрасний документ, що став практичною основою для свобідного розвою Америки, думали не так про „свободу для всіх", як про обмеження свободи певним людям і ґрупам, зокрема обмеження свободи для самої адміністрації. Ціла американська конституція це глибоке, фільософічне зрівноваження державних і суспільних чинників. Конґрес має обмежувати права президента й уряду. Сам конґрес є внутрі зрівноважений двома палатами. Конґрес і уряд з черги рівноважені найвищим судом, котрий інтерпретує конституцію і закони. Внутрі ціла суспільність також зрівноважена ріжними течіями, суперництвом ріжних змагаючих політичних, фінансових, економічних, культурних, релігійних та інших ґруп.

Добре булоб, якщоб ту знамениту засаду будівничих Америки примінено тепер в перебудові повоєнного світу. Бо коли нині багато говориться про свободу для всіх, а при тім ні словечком не згадується про диктатуру і гнет в деяких краях, то людям, обзнайомленим з певними обставинами, робиться моторошно. Коли до того додати, що слово „свобода", „демократія" і їм подібні, нині є постійно на устах тих осіб і тих ґруп, котрі вже дали незаперечний доказ, що в них є звірські деспотичні склонности, то хочеться кричати: Не давайте свободи усім! Обмежуйте її тим, що надуживають її та використовують для гнету. А вже тим самим широкі маси великих і малих народів заживуть кращим свобіднішим життям.

ЧИ ІТАЛІЯ ГОТОВА?

З Лондону телеґрафують, що на зборах „Вільної Італії", які відбулися зприводу двацять-ліття фашистівського походу на Рим, там один бесідник доказував, що Італія вже готова до революції проти фашизму.

Донесення нажаль не подає, в який саме спосіб цей Кальоссо доказував, що Італія вже готова до проти-фашистівської революції, а зате подає, що Кальоссо доказував, що, „якби там ми потрапили почати там (в Італії) революцію, то я певний, що війна скінчилася би скорше".

Звязування думки про близькість анти-фашистівської революції з близькістю закінчення війни нещасливе настільки, що воно показує на бажання бачити такі події, але не показує зовсім, що така революція справді близька. Багато більше показує на це телеграма лондонського бюра Ройтера, що мовляв у Ґориції збунтувався полк італійських альпейських стрільців, коли йому приказано йти на російський фронт. Донесення це має свою вартість, не дивлячися на те, що італійське міністерство пропаґанди її запечило. На біду того міністерства, італійська головна команда не доглянула справи й нехотячи подала потвердження Ройтерового донесення: говорила саме команда, що в вересні італійські війська мали 13,936 жертв війни, а в тому числі: 1,873 убитих, 5,431 ранених і 5,632 пропавших. Дальша частина комунікату каже, що на російськім фронті Італія мала 1,054 убитих і 4,121 ранених. Скілько там пропавших, комунікат не подав, і це викликало здогад, що „пропавші" це збунтовані.

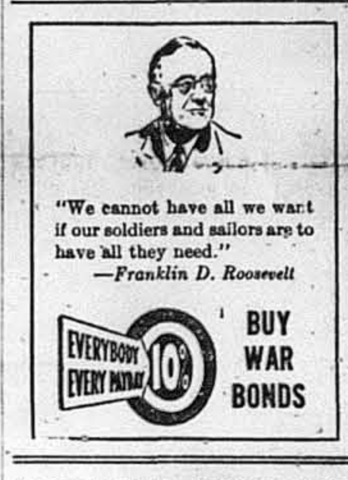
На жерела невдоволення в Італії, з котрого може зчасом вирости італійська проти-фашистівська революція, вказує багато краще квестіонар, що його подав народові в Італії за посередництвом радія нюйорський посадник Ля Ґвардія. Він питався між іншим: 1) Кілько італійських вояків згинуло від початку війни? 2) Кілько тон поживи відобрала Німеччина від уст італійського народу? 3) Кілько грошей вислали Чіяно й Ко. з Італії як забезпечення на випадок італійського повстання? 4) Чи не панують німці неподільно над італійськими міністерствами заграничних справ, війни, фльоти й пропаґанди? 5) Чи не посилають італійських вояків на фронтові лінії над Доном, підчас коли німці ждуть на задах, поки італійців переб'ють? 6) Чи не мають італійці що воюють з німцями на ріжних фронтах, менше харчів від німців? 7) Чи не правда, це, що Гітлер обіцяв Лявалеві ті самі кольонії, котрі він обіцяв Мусолінієві? 8) Чи не пробував Мусоліні, програвши кампанію проти греків, відбитися в Тунісії, і чи не заборонив йому це робити Гітлер? 9) Чи не живуть італійські робітники, вислані до Німеччини, в шопах і чи не поводяться німці з ними, як з рабами?

Ці всі запити можна зібрати властиво до одного: чи не здушив фашиста Мусолінія його молодший, але сильніший побратим, німецький фашизм? Або іншими словами: чи не опинився італійський фашизм, що виріс з протесту італійців проти приниженого на їх думку становища їх народу по першій світовій війні, тепер у ще гірше приниженому становищі супроти другого народу, з котрим Мусоліні взявся вирівнувати свої кривди?

Запити Ля Ґвардії показують, що властиво витворює революційний фермент в Італії. Найбільше невдоволення походить з війни й з тих лихоліть, що з нею звязані. Остатньою краплею, що довершила чашу терпінь італійців, є насильства й тиранія націстичної влади. Як довго над Римом правив самий Мусоліні, італійці ще його зносили. Коли одначе Мусоліні запхався в війну, а потім запросив собі Гітлера, і Ґестапо стало правителем Риму, італійцям почало терпцю не ставати.

Всеж таки можна сумніватися, чи це невдоволення скоро перейде в акцію, яка властиво одинока може заважити на долі війни. Якби над італійцями панував самий Мусоліні, вони здається зірвалися би до революції багато скорше. Коли ж вони бачать над собою Гітлера й Ґестапо, вони їх може ненавидять більше, ніж Мусолінія, але перед зривом проти них вони будуть два рази думати.

Обєднані Держави пробують довести італійців до скоршого зриву. Радіова пропаґанда це один зо засобів, яких вони вживають для заломання італійської „моралі". Який успіх мають ці радіові програми, покищо важко сказати, одначе що якийсь вплив у бажаному напрямі вони мають, сумніватися не можна. Іншим засобом є бомбардування великих міст, як Міляна, Ґенуї і інших. Знаємо, що британці, чим більше бомбардування, тим більше їх завзяття. Який вплив має таке масове бомбардування на італійців, ледво чи згори може хтось сказати.

АМЕРИКАНЦІ ЗНОВУ БОМБАРДУЮТЬ ГОНГ КОНГ.

ЧУНГКІНГ (Китай). — Американські летуни знову бомбардували пристань Гонг Конг, що є під японською контролею, ушкодивши кілька кораблів, з яких один горів, коли летуни опускали пристань. Бомбардовано теж многі китайські міста, де є сконцентровані японські війська.

НАДІЯ КИБАЛЬЧИЧ

Пропащі Сестри

(Повість).

— 19)

— Вдача, як вдача! Коли матиме жінку, то і сам добрий стане. Так часом буває... — сказала Борщиха, котрій Доценко наобіцяв багато спокусливих річей: кави, чаю, гречаних крупів та яблук.

Коли провадилася та розмова, Ліза мовчки сиділа біля столу. Їй було завсіди тяжко і заздрісно, як хто кого сватав та не її, а тим гірше було, коли йшло про Олю. Це зайвий раз свідчило, що вона сама вже зійшла з тієї стежки, якою дівчатам і Бог і люди звеліли йти.

Зпочатку Ліза разом із матірю запротестувати, але потім в голові промайнула думка, що добре булоб збутися Олі та щей як раз тепер. Таким чином та не стоялаб поміж нею та Омельченком. Звичайно, дуже неприємно буде, коли Оля вийде заміж поперед неї, але щож робити! За те в господі буде вільно!

Коли Борщиха пішла, Ліза пішла подивитися де Оля. Та сиділа в маленькій хатинці біля пекарні і шила. Ліза вернулася до матері і сказала:

— Чого пишаєшся з своєю Олею? Чомуб її справді не віддати за Доценка?

— Ну, що ти кажеш! Не то що своєї, а й чужої не віддалаб за нього!

— Говори! А по мойому її треба віддати за нього, тай годі. Що ти їй царевича виглядатимеш!

— Та краще вже Омельченко, як Доценко... Хоч він і простий фельдшер, — зірвалося з язика Марії Олександровні.

І вона зараз покаялася, бо Ліза люто крикнула:

— З того нічого не буде! Нічого не буде! Нехай вона і не мріє! Ти завтра підеш до Борщихи та скажеш, що ти віддаси Олю за Доценка. От і все!

— Не піду! — несподівано уперто відказала мати.

— А як же буде? — знов крикнула Ліза, — будеш завсіди держати її у мене перед очима? Привела її чорт знає на що, тай морочиш мені з нею голову! Чого я буду з нею панькатися, наче з яким золотом! Коли ти її не віддаси за Доценка, то я вас обох з світу зжену, — додала Ліза тихо, щоб ніхто не почув останньої фрази. — Ти тільки їй поки що не кажи.

Марія Олександровна промовчала, знаючи, що дарма буде говорити. Але у неї боліло серце, так боліло, як, здається, ніколи не боліло навіть за Лізу. Ліза була енерґічна і сердита, а Оля покірлива та беззахистна і було легко її скривдити. Вона порішила не допустити Олиного шлюбу з Доценком, хоч ще і не знала як... Знала, що з Лізою трудно змагатися...

У вечорі прийшов Омельченко ще смутніший ніж завсіди. Він журився і разом гнівався на самого себе, що у нього нема сміливости просто спитати Олю, чи написати їй листа. Кілька разів сідав він писати, та ледви починав, як йому зараз ставало ясно, що Оля і трохи не цікавилась та що їй, певне, хтось інший подобається. Тоді він кидав перо.

А від Катериненків він завсіди вертався з почуттям непевности, хоч сам не знав, що йому давало надію.

Іноді він думав, що може тут Ліза заважає, але потім йому здавалося, що не моглаж Ліза мати таку владу, щоб вже не дозволити виявити правду хоч поглядом.

Тепер, коли він прийшов, Оля повносила чайний посуд і зникла. Незабаром вона вернулася, щось попереставляла в кутку на столику, а потім зважившись, сіла біля нього.

Ліза криво подивилася на неї і стримавши глузливу усмішку, вимовила:

— Чого ти так далеко сховалася, засватана?

Оля подумала, що Ліза глузує з неї того, що Омельченко не посватав її, і їй стало болюче та соромно.

Йомуж це здалося натяканням на щось певне, чого він ще не знаю і що все обясняє. Він одразу хотів спитати, чи Оля справді засватана, але чув, що не матиме сили вислухати відповідь.

Далі Ліза знов сказала:

— Замислена, як годиться закоханій.

Оля трохи не зомліла.

Омельченко встав прощатися.

Оля бачила стриманий чудний вираз його обличчя і подумала:

— „Він хоче мені показати, що між нами нічого не може бути".

І їй дуже схотілось не жити.

Він пильно подивився на її безвиразне, наче недбале личко і подумав: „Значить, то правда".

Він прийшов до дому і написав в управу, щоб його перевели на іншу посаду. Цілу ніч він не спав і після цього вже більш не ходив до Катериненків.

Одного разу Олі треба було піти до крамниці. Ледви вона туди ввійшла, як крамарка аж кинула важити, так цікаво подивилася на неї.

У крамниці були Дверникова та попадя, які теж цікаво глянули на дівчину і потім поглянулися між собою.

— Наче з хреста знята! — тихенько сказала Дверенкова попаді.

— Ходив, ходив, а потім он що! — попадя знову цікаво глянула на Олю.

— Може посварились?

— Із нею? Та вонаж трохи не німа! Просто — ходити та залицятися — одно, а женитися друге.

— Тихше, а то ще почує.

— Ні, миж тихенько.

Тогож вечора прийшла Борщиха. Татериненки саме пили чай. Вона сіла проти Олі і почала говорити про хазяйство, що хвилини поглядаючи на неї. Потім упялася очима в її лечко і раптом оповістила:

— А чи ви чули новину? Наш фельдшер у інший участок переходить.

Оля одразу почула холод на обличчю. Вона поблідла і опустила очі. Але вона як і раніше механічно брала ложечкою чай і підносила до уст, не примічаючи того, що чаю було тільки на дні і в ложечку не набиралося.

— А шкода, він був такий славний! — сказала Борщиха, не відводячи очей від Олі, а тимчасом з незадоволенням думала: „Чи їй байдуже, чи що? Чице вона так представляється? Адже їй мусить бути соромно, бо всіж думали, що він її посватає, а він замісць того тікає. А може він сватав, та вона гарбуза піднесла? Ні, це не може бути"! Борщиха знов почала говорити про Омельченка, а Оля напружувала всі сили, щоб не виявити того, що почувала. В голові каламутилося і вона боялась встати, щоб не заридати раніше, ніж вийде зо світлиці.

(Дальше буде).

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

Ю. Івах.

На Зїзді Канадійських Письменників

(Спомин з 1934. р.).

На вулиці Мавтен у Вінніпегу визирає понад доми телеграфічний стовп. Стою коло нього і жду на трамвай. Проходить попри мене кілька дівчат. Поглипують на мене. Чую, як серце в мені починає голосніше тьохкати, а душа пісню співати. Дивний вплив мають оті дівочі очі...! Росту від їхнього погляду. Випрямовуюся. Глипнув на свою краватку, і кров мені бє до голови... Бачу біля краватки пришпилену на сурдуті велику червону рожу... Он воно як! На грудях велика червона рожа, на одній руці дощовий плащ, а в другій валізка... Дівчата думають: от їде в гості до нареченої! Та от трамвай надїхав. Всів, а незабаром висідаю, купує вечірнє видання „Фрі Пресу" і чимчикую на Сі-Пі-Арський залізничий двірець. Їду відразу на плятформу й всідаю до вагону. У вагоні людей повно, гаїтно. Сідаю на лавку. За хвильку просить у мене вибачення молодий, поважного вигляду чоловік, і сідає біля мене. Поїзд рушив з місця. Починаю розмову з товаришем спільної лавки. Каже, що священик. Їде на кілька тижнів до своєї рідні в східній Канаді. Усміхаюся і мало що не падаю в обняття свого товариша подорожі. Он яке щастя! Аж до Девил'з Геп супроваджає мене священик! Тепер мені не страшно... З духовною особою можна їхати безпечно й до самісінького пекла, а не тільки в Чортячу Пащу!..." Священик глядить на мене трохи переляканими очима. Не розуміє моєї радости. Думає, що зі мною може щось не теє... Поясняю йому, що їду на зїзд Товариства Канадійських Письменників до Девил'з Геп Кемп, біля містечка Кенора в Онтеріо. Їду, бо запросили мене туди з відчитом. Хочуть канадійські письменники почути дещо про українське письменство в Канаді. Почув священик моє пояснення й собі підсміхається. Каже, що чується щасливим супроваджати мене в таке небезпечне місце. Жартуємо. От вже смеркається. Вже по девятій годині. Чути свист льокомотиви. Поїзд спиняється. Подаю руку свойому духовному сопутникові й бажаю йому щасливої подорожі. Висідаю з вагона на площадку перед двірцем залізничим. Розглядаюся. Чуюся осиротілим. Нараз чую знайомий голос. Вітаються з п. П. Кокором і його дружиною. Беруть мене на авто, показують мені головні будинки в містечку й везуть до дому. Дома, погуторивши трохи, показують мені спальню, де приготовлено для мене ліжко.

Лягаємо спати. Засипляю. Гриміло у ночі, та я не чув. Блискало, та я не бачив. Спав супокійним сном аж до десятої години рано. Поснідав і поїхав з п. Кокором до пристані. По дорозі вступаємо на хвильку до редактора місцевого часопису. Телефонічно порозуміваюся з господарем конвенції. Каже п. Кеннеді, що негайно висилає по мене моторовий човен. Їдемо до пристані. Всідаю у моторовий човен і мчимося по воді Лейк оф ди Вудз стрілою прямісінько у Чортову Пащу... От вже й самісінький чорт... Он як воно!... Справді чорт не такий страшний, як його малюють. На лівому березі озера стоїть собі над самою водою здоровезна каменюка, помальована ріжними красками на подобу чортової голови... Ну, з таким чортом можна й подорожкатися... Ось тут і починається вузький пролив в озері, між берегом і островом, що подібний до чортячої хавки.

Причалюємо до пристані коло Девил'з Геп Кемп готелю. Даю керманичеві моторового човна на цигаретки й висідаю. Іду в слід за портером, що несе мій плащ і валізку. На сходах до готелю витає мене п. Кеннеді, вводить до середини й знайомить мене з присутніми письменниками та письменницями. Отцей високий та сивоволосий чоловік, це д-р Ґордон, знаний у канадійським письменстві як Релф Коннор. Он той старенький, але романтичного вигляду поет, це д-р Робертс. Це пані Винсбі, отце пані Делтон, це панна Джонс-Виллямс, а отце панна Ваніта О'Коннор. Так багато нових облич, що аж в голові все пішло ходором. Дивно всім бачити між собою нового канадійця, як називають вони, українсько-канадійського письменника. Щастя, що я в доброму настрою. Усміхаюся, жартую й відповідаю на запити.

По обіді йду до своєї хатчини, яких є тут навколо готелю понад шістьдесять. Знаю, що моїм співжителем у кімнатці буде проф. Ватсон Кирконел. Наша хатчина над самим озером. Приємно чути, як вода безупинно хлюпоче й вдаряє в камінний беріг.

Пополудні, в середу 27-го червня, канадійські письменники мали приватні наради над справою літературного журнала. У вечір у салі нарад відбувся на швидку руку зорганізований концертовий вечерок. Публиці особливо приємно було почути пісні, зложені поетом Ґіббоном на канадійські теми під ноти композицій Брамса. Пісні співала панна Райт. Виступали з співами й інші присутні співаки й музиканти. Вечерок відбувався під проводом п. Ґіббона. Присутні розійшлися до своїх хаток пізно.

В ночі приїхав і мій кімнатний спів-житель, проф. Ватсон Киркснел. Завів я його до хатчини, а сам пішов посидіти у пристані для човнів. Приємно дивлятися, як з темряви ночі котяться хвиля за хвилею й плюскочуть об беріг. Міг сидіти тут і кілька годин і милуватися красою ночі над озером, але пригадую собі, що завтра жде мене промова, а до промови треба бути здоровим та свіжим. Лягаю спати, і так скоренько засипляю, що не чую, коли входить проф. Киркснел. Мабуть, заколисав мене так скоро лагідний плюскіт біля берега хвиль озера.

Рано, коли я збудився, мій спів-житель вже завязував собі краватку. За кілька хвилин пішов він на засідання письменників. Через те, що перед полуднем засідання складалося головно з привітів та звітів, я постановив пробути кілька годин самотою на озері.

Наймаю човен і відпливаю від берега. Пливу якраз проти хвиль і вітру. Можна плисти і в противний бік, разом з хвилями й вітром, але я не люблю жити без боротьби та змагання. Люблю перемагати труднощі. Тому то без найменшої застанови пливу проти вітру. Мязи напружуються від веслування, віддих стає глибший, і по цілому тілі проходить якась лоскотливо-приємна дрож. Пливу далеко. Поминув острів Роджерса і з моїх очей щезає пристань. Пливу ще далі. Запливаю на середину широкої водної озера, опускаю весла в човен і любуюся, як вітер колише човном і несе його до північного берега. Розглядаюся на острови. Виглядають мов великанські черепи страшних велитів, що спочивають тут під водою... Над поверхнею води тільки їх черепи видніються... Водно, що спокой-віку спочивають тут, бо вже й мохом поросли... Колиж приплинеш ближче до котрого острова, то бачиш не мох, але зелені смереки та сосни, а поміж ними білі берези. На деяких островах видніють літні хатки, а то навіть і величаві вілї багатих людей, що в літі тут відпочивають серед соснових лісів та сріблистих водних озера. От вітер хитнув моїм човном сильніше і я неначе пробуджуюся з дивного сну.

(Дальше буде).

НЕ ВІЛЬНО МАТИ АКТОРАМ ВУСІВ І БОРІД.

СТОКГОЛЬМ. — Таке заряджения видав уряд норвезького Квіслінга. Вуса дають нагоду акторам наслідувати Гітлера, що є небезпечне, бо це ріжно можна розуміти. Знову борода нагадує норвезького короля Гакона, що є в Лондоні. І це теж не добре.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НАСТУП АЛІЯНТІВ.—Британська інфантерія в поході на позиції Осі в Західній Пустині в Північній Африці. Наступати треба обережно, що лише вузкими проходами, зробленими по підмінованій ворогом землі. За піхотою ідуть слідом троки з амуніцією. Цю світлину переслано радіом з Каїра.

З МУЗИКИ

ПОПИС СОПРАНІСТКИ МАРІЇ ПОЛИНЯК.

Музична студія Ліона Карсона в Ню Йорку влаштувала "Informal Studio Recital" для панни Марії Полиняк, відомої нашому громадянству з виступів на концертах з нашою молоддю. Такий попис-вечерок відбувся пополудню, в неділю 1. листопаду, в згаданій студії. Саля була виповнена вщерть ріжнородною публикою. Було теж декілька осіб з українців, між ними з наших музичних кол: пані Марія Гребенецька і п. С. Марусевич. Були теж два критики від американських музичних журналів.

Програма була дуже ріжнородна. Зачався вечерок піснями Гендля з XVIII. століття, а закінчився чотирма українськими композиціями, між якими найкраще випали Гайворонського „Синя чічка" і „Ой, козаче мій". В чотирьох піснях Петра Корнелюса співачка виявила небувалу техніку та відчуття і хоч інтерпретація кожної була зовсім відмінна, всі ці пісні немов сплітались в одну цілість. Воно так і повинноб бути, коли співається властиво про одно й те саме: місячну ніч, біль і сльози і т. д. що залюбленим видається, що про їхню любов можна вичитати з кожного листка дерева, осіяного місячним сяйвом...

Українські пісні мали дещо інший характер, бо в них на першому місці була поневолена Україна. І мельодія їх була відмінна від попередніх. Чужі слухачі дуже пильно вчитувались в поданий на програмах англійський текст пісень, як це можна було завважити. Як нам здається, ці пісні викликали найбільше зацікавлення, бо велика більшість публики мабуть перший раз чула українську пісню. За виконання тих пісень молода артистка дістала найбільше оплесків.

Та властиву силу свого голосу і таланту виявила вона в арії „Уна воче поко фа" з опери Росінія „Севільський цирулик". Та й не диво, єже іде по лінії її будучої артистичної каріери. Коби тільки стало в неї сили, надалі пробиватись, як і досі, власними силами і власним трудом, що дай Боже!

Молодій співачці подано букет квітів, а мала Ганя Придаткевич вручила прекраснї орхидеї.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮКЕСЛ, ПА.

З срібного весілля на поміч „Свободі".

В неділю, 18. жовтня приятелі й брат Михайло справили „несподіванку" громадянам Осипови і Марії Бозалінським з Вампум, Па., з нагоди їхнього срібного весілля. Були гості з Шерон, Елвуд і Йонгставн. Серед промов і забави не забули і за нашу пресу, а зі збірки призначили $5 на пресовий фонд „Свободи". Між присутніми і жертводавцями були такі: Століца, Фабіян, Маланяк, Проць, Миндзяк, Місько, І. Д. Булій, А. Попів, І. Лисогір, Маслюк, Клайн, І. Дачко, В. Мудрак, Дидьо, Ярема, О. Вересюк, А. Лісько, Мащак, Френк, А. Мельник та їхні подруги. Многая літа ювилятам, а жертводавцям дяка за поперття доброї справи.

Громадянин.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

В Америці є Замало Мовознавців

Хоч в Злучених Державах є люди з цілої земської кулі, які розмовляють ріжними мовами, то як вибухла війна, в Америці забракло мовознавців. Гльобальна війна вимагає, щоби команда армії була точно інформована про все, що робиться в тих частях світа, де оперує американська армія, а щоби бути точно поінформованим, то треба знати мову ворога і того краю, де відбуваються воєнні операції. Війна застала нас не приготованими на цім полі. Американці не дуже рвалися до вивчування чужих мов. Особливо мало хто знав мову японську. Почали вчитись аж тоді, як нїпонці напали на Перл Гарбор. Тепер в Америці може бути коло пятьдесять людей, які моглиб сяк-так розговоритись по японськи, але це цілком замало. Америка потребує тепер багато знавців японської мови і державні кола настають, щоби люди на відповідних становищах, які мають до діла з війною, вивчували японську мову.

З китайською мовою справа стоїть трохи ліпше. В Америці живе поважне число людей, які володіють такби мовити національною китайською мовою, або мандаринським діялектом. Однак бракує знавців різних хінських діялектів. А це дуже важне, бо нїпонці часто вживають таких діялектів у своїй радіовій пропаганді. Розуміється, що тепер все те американці вивчують, але знавців многих китайських діялектів треба зараз, нині.

В Америці найменше знають мови Далекого Сходу. Секретар Американської Ради Наукових Товариств, Мортимер Гревс, каже, що в Злучених Державах є тільки один чоловік, що знає добре сіямську мову. А по малайськи зовсім ніхто не вміє говорити. Правда, як на початку війни оголосили, що треба людей зі знанням малайської мови, то зголосилося 41 осіб, але показалося, що вони вміли лиш по кілька слів. А хто знав малайську мову добре, то показалося, що він не є американським громадянином. Науку малайської мови вже заведено в Америці два університети, Мишиґен і Єйл.

Мало є також в Америці людей, які володілиб різними мовами Індії, як от по бенгальски чи гіндустанськи. Індія ще може відгравати важну ролю у війні, й американцям треба конче знати мови й діялекти, якими розмовляють многомілїонові жителі Індії. Те саме з Середною Азією. Там тепер розвиваються події великої ваги, а в Америці ніхто не знає тієї мови чи діялектів, якими там нарід говорить. Все це дуже важне й потрібне, було в Америці зовсім занедбане. Лиш вчені антропольоги цікавились тими забутими племенами якими призначено тепер відгравати поважну ролю.

Не краще стоїть справа з Близьким і Середнім Сходом. Американці легковажили знання турецької мови і допрева війна їм показала, що в тій части світу різні племена й народи вживають турецької мови. Нині американський журналіст чи обсерватор в Анкарі дав би не-знати-що, якби його хто міг начити турецької мови. Але це не так легко зробити. Стейтовий університет в Індіяні вже запровадив курс турецької мови на який записалось дванацять учнів. Навчання турецької мови веде д-р С. Ф. Веглин.

Щодо арабської мови, то в Америці її знають. Бракує знавців лиш одного марокканського діялекту. Але Пенсилвенійський університет взяв на себе обовязок цей недостаток виправити.

З европейських мов американці найменше знають мови й діялекти Балкану. Всі інші европейські мови є добре заступлені в усіх наукових і військових установах. З ними Америка клопоту не має. А з іншими вище згаданими мовами дає собі раду як може. Війна витворила велику недостачу мовознавців в Злучених Державах і багато людей вчиться тепер таких мов, про які їм ніколи не снилось. Може бути, що знання чужих мов, їм придасться не тільки в часі війни, але й в часі мира. — (ОНА).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НАДІЮТЬСЯ СОВЄТСЬКОГО НАСТУПУ ПІД РЖЕВОМ.

СТОКГОЛЬМ. — Німці рахуються з тим, що Совєти зачнуть цеї зими велику зимову офензиву і то під Ржевом, де до цього приготовляються.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КЛІВЛЕНД, О. — Місячні збори Тов. ім. І. Франка, від. 334, відбудуться 8. листопаду в У. Н. Домі в годині 1. пополудні. Просимо членів прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. Просимо довгуючих членів прийти і вирівнати свій довг, щоби не переносити довгу на наступний рік. — За уряд: Н. Задерецький, предс.; С. Морозович, секр.-кас.; І. Жук, рек. секр.

ЙОНҐСТАВН, О. — Бр. св. Івана Хрестителя, від. 230, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 8. листопаду, в годині 2. пополудні, в У. Н. Домі, 525 W. Rayen Ave. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо є важні справи до вирішення. Довгуючих членів просимо вирівнати свої залеглі вкладки, щоби потому не було нарікання, що урядники з ними злє поступили. — За уряд: Ів. Бряць, предс.; Мих. Мушинський, кас.; Ів. Павловський, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Збори Тов. Сокіл, від. 336, відбудуться в неділю, 8. листопаду, в годині 1. пополудні. Просимо всіх членів прийти на збори і вирівнати свої вкладки. Приведіть нових членів до Тов. Сокіл і У. Н. Союзу. Також маємо важні справи до полагодження. — Т. Кальмук.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ

Іван Крипякевич.

БРАТСЬКА ШКОЛА У ЛЬВОВІ В XVI. СТОЛІТТЮ ТА ЇЇ УСТАВ

В 1856 р. Успенське Братство у Львові заснувало свою ґімназію під назвою „грецько-словинської школи". Окрім членів братства, львівських міщан, до відкриття її причинився багато епископ Гедеон Балабан, що своїми посланнями закликав вірних до пожертв на нову школу. Змагання братства підпер також антіохенський патріярх Йоаким, а царгородський патріярх Єремія надав братській школі спеціяльні привилеї.

Львівська школа лучила в собі два ступні, нижчий і вищий. У нижчому відділі головним предметом була наука слованської мови. Ділено її на три частини: „В школі діти мають бути розділені на троє, — одні, що мають учитися читати і напамять многих річей; треті будуть учитися читаючи викладати, розважати і розуміти". Як підручники служили по давньому часослов і псалтир; братство видало ці книжки у кількох шкільних виданнях.

Вижчий відділ обіймав науку грецької і латинської мови та вищі ступні літературної освіти — поетику й реторику. Грецька мова у початках була найважнішим предметом науки, так, що школу називано „грецькою". Ця мова мала тоді практичне значіння, бо й у Львові було багато греків, членів братства, і львівські міщане нерідко їздили за торговими справами до Царгорода. Братство поставило від початку навчання греки на високому рівні, видало навіть друком грецьку граматику „Адельфотес". Пізніше місце греки зайняла латинська мова, як мова ученого світа західної Европи.

При науці чужих мов учень добував загальну літературну освіту; пізнавав святих отців і клясичних авторів, учився діялектики, реторики, фільософії по приписам вищого стилю. Ученики складали промови, оди, панеґірики, драматичні сцени і т. д.

Велике практичне значіння мало пізнання „церковного чину" — тобто богослуження. Сюди належало читання в церкві, церковний спів, обчислювання свят; при останнім ученю також початків рахунків і астрономії.

Програму львівської школи пізнаємо з її уставу, що має назву „Порядок школи". Цей устав у першім нарисі повстав 1586 р., а зложив його член братства правдоподібно при допомозі учителя грецької мови, архиепископа Арсенія з Тессалії. Звідтам дізнаємося також про ріжні подробиці орґанізації школи.

Нагляд над школою зі сторони братства мала два члени братства, яких називано „шкільними строїтелями" або „дозорцями школи". В „Порядку" читаємо: „Мають бути приставлені від братів два чоловіки умілі, задля уладження школи, щоби наглядали над наукою і ділами дидаскаля (учителя), добрими і лихими". Вони мали під своїм доглядом „реєстр" школи, тобто книгу, в яку вписувано дітей, що вступили до школи. Вони побирали шкільні оплати, орудували шкільними фондами, дбали про утримання шкільного будинку і всі матеріяльні справи школи. Педагогічний провід мав один з учителів, якого називано ректором.

„Порядок щколи" подавав вказівки, в якім напрямку має йти виховання молоді.

Високі вимоги ставлено до учителів, від яких є залежний успіх науки і виховання. Учитель має бути зразком для учеників, тому повинен бути зразковою людиною, „образом добра у всьому". Школа жадає від учителя, щоби був розумний, умів панувати над собою, був лагідний, здержливий, негнівливий, щоби вів життя моральне, не віддавався пянству або розпусті, не був жадний гроша і не шукав хабарів; щоби не був завзятий ані інтриґант; щоби умів удержати повагу свойого звання, не був „смішака, хвалько, байкар"; щоби був побожний і вірний церкві. Коли учитель провиниться в чому, особливож коли стане причиною згіршення учеників, тратить місце у школі і братство не повинно утримувати з ним ніяких зносин. Братський устав підкреслює велику відповідальність, яку учитель має за своїх учеників: „щоби непильністю своєю або зазрістю або злобою не став винен ні за одного Богу Вседержителеви і потім батькам його і йому самому".

Братська школа основується на принципі рівности. Наука є доступна для всіх і всі ученики є трактовані рівно. „Багаті над убогими нічим не мають бути вищі, тільки самою наукою, а тілом всі рівні". Учитель має учити і любити всіх рівно, як синів багатих, так і сиріт убогих і тих, що по вулицях ходять поживи просити".

Шкільна година виглядала в той спосіб, що учитель наперед переглядав домашні вправи учеників і перепитував завдану лекцію, а потім викладав, або пояснював нове. По обіді діти сходилися знов до школи і тут переоблювали нову лекцію під наглядом учителя; учитель помагав у праці тільки наймолодшим. Щоби витвердити ліпше завдану лекцію, хлопці мали перепитувати один другого, а вечером дома повинні були прочитати вивчене перед батьками чи господарем. Школа, як сказано вище, звертала головну увагу на вивчення мов — словянської і грецької; тому ученикам забороніювано говорити „простою мовою", а приказували уживати і дома чужих мов.

Школа мала виробити в дітях громадянські прикмети. В суботу по обіді учитель мав виклад для учеників про їх обовязки перед Богом і людьми; тоді він учив їх, що для учителя і батьків повинні мати послух, для старших покірливість і пошану, для самих себе сором і чесноту. В школі учено дітей точно сповняти всі обовязки. Ученики мали приходити до школи точно на означену годину. Колиж котрий хлопець не явився, учитель повинен був післати зараз за ним і ствердити причину неприявности: „чи не забавився де при ігрі, або дома облінивився, або понад потребу спав і тому до школи не прийшов". Школа заправляла учеників до праці в службі ґромади. Що тижня двох до чотирьох хлопців мало дижур в школі: мали прийти раньше до школи, замести клясу, затопити в печі і потім пильнувати, щоби їхні товариші не пустували і поводилися пристойно. „Від цього ні один не може вимовлятися, як на нього черга прийде".

Школа старалася підняти пильність учеників системою нагород і кар. Ученики пильніші діставали в клясі почесні місця: „котрий більше уміє, сидіти буде вище, хочби й дуже був убогий, котрий менше уміти буде, на підлішому місці сидіти має". Учеників лінивих і непослушних карано різкою, кара відбувалася в суботу по обіді, а братський устав постановляв, що учитель хлопцям „памятного не має боронити, — по шкільній чаші випити". Але при тому вкладано обовязок на учителя: за непослух карати не по тирански, а по учительськи, не вище, а по силі, не розпустно, а помірковано й лагідно".

Братство прикладало велику вагу до цього, щоби зі школою співділав батьківський дім. Коли батько записує сина до школи, має явитися в товаристві одного або двох сусідів і так при свідках відчитують йому шкільний устав, щоби повчити його, які обовязки має супроти школи: „щоби знав, яким способом будуть сина його учити і якби мав йому в тім порядку не перешкаджати, але помагати всяким способом, приводячи дитину до науки і послуху учителеви". Потім учитель має повідомлювати батьків чи господарів про успіхи і поведення дітей і пильнувати також, „щоби родичі або господарі непорядком своїм в науці і обичаях добрих не перешкаджали". Так само, коли учитель не сповняє своїх обовязків, батьки мають повідомити про це братство. Коли батько хоче виписати сина зі школи, повинен зробити це особисто при двох свідках, щоби це не кидало лихого світла і на школу і на самого ученика.

ЗАКОПАНИЙ СКАРБ. — Чотири роки тому Мартин Шарлу, корабельний маляр у федеральних доках у Карні, Ню Джерзі, закопав у землі на своїм подвірю гальонову кадь, до котрої він дочепив руру, чотири стопи довгу. До цеї рури він вкидав час від часу півдолярівки. Оноді він відкопав баньку й в ній найшов досить гроша, аби закупити тисяч-доляровий бонд і справити футро для своєї жінки. І ще йому лишилося $117. Каже, що навіть його жінка не знала про закопаний скарб.

ТАРЗАН, ч. 662. Слизький предмет.

Як шарк щераз пустився в напрямку Тарзана, той бистро відскочив на бік, а шарк лише пройшов мимо нього. Тарзан схопив шарка за хвіст.

Шарк почав з подвоєною силою увихатися, щоб струтити з себе Тарзана. Він підскакував в гору, понад поверхню води, або занурявся ще глибше в воду.

Тарзан вже почав побоюватись, що йому хвіст шарка виховзнеться з рук. Якби це сталось гострі зуби шарка напевно зробилиб йому кінець.

Тепер шарк також почав змінювати свою тактику. Він почав в воді вимахувати хвостом, так, що його великий хвіст разом з Тарзаном вискакували понад воду.